

CUDZOZIEMCY W POLSCE NA TLE KRYZYSU MIGRACYJNEGO W EUROPIE

FOREIGNERS IN POLAND VERSUS MIGRATION CRISIS IN EUROPE

Streszczenie: Kryzys migracyjny w Europie uwidocznił kwestie obecności cudzoziemców w Polsce, ich pobytu, adaptacji, ale również zwiększył obawy związane z bezpieczeństwem. Polska staje się coraz bardziej popularnym krajem wśród imigrantów z państw trzecich. Sytuację migracyjną w Polsce kształtuje zwiększony napływ obywateli Ukrainy. W latach 2009–2015 o udzielenie ochrony międzynarodowej starało się ponad 61 tys. cudzoziemców, z czego większości to obywatele Rosji. Na polskim rynku pracy najliczniejszą grupę wśród obywateli spoza Unii Europejskiej stanowią migranci z Ukrainy.

Słowa kluczowe: cudzoziemcy, migracja, uchodźcy, bezpieczeństwo.

Summary: The migrant crisis in Europe highlighted the presence of foreigners in Poland, their residence and adaptation, but also increased safety concerns. Poland has become an increasingly popular country among immigrants from third countries. The migrant situation in Poland is developed by the increased influx of Ukrainian citizens. In the years 2009–2015 more than 61,000 foreigners applied for international protection, mostly Russian citizens. In the Polish labour market, migrants from Ukraine are the most numerous group of citizens from outside the European Union.

Keywords: foreigners, migration, refugees, security.

Wstęp

Rozwiązanie sytuacji kryzysowej związanej z masowym napływem migrantów z Syrii i krajów afrykańskich jest priorytetowym zadaniem i sporym wyzwaniem dla państw członkowskich Unii Europejskiej. Obecna sytuacja migracyjna uwypukliła problemy związane z pobytom obcokrajowców w większości krajów na świecie, a także kwestie związane z bezpieczeństwem. Obywatelstwo jest formą przynależności człowieka do danego państwa, która dającą mu w nim szereg praw. Osoby decydujące się na imigrację, a szczególnie starające się o ochronę międzynarodową, jako cudzoziemcy muszą przejść określone procedury w celu legalizacji pobytu i powinny dostosować się do prawa obowiązującego w danym państwie.

Cudzoziemcy w Polsce

Cudzoziemcem na terenie Rzeczypospolitej Polskiej określa się każdego, kto nie posiada obywatelstwa polskiego. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej i związane z tym przywileje warunkują podział tych osób na te, które mają obywatelstwo Unii Europejskiej, i te, które go nie mają. Obcokrajowcy z Unii Europejskiej mogą wjechać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ważnego dokumentu podróży lub innego ważnego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość i obywatelstwo, natomiast obywatele państw trzecich muszą dodatkowo mieć ważną wizę, uzasadnić cel podróży oraz warunki planowanego pobytu, a także posiadać środki wystarczające na utrzymanie, zarówno podczas planowanego pobytu, jak i na powrót do kraju zamieszkania lub na tranzyt do państwa trzeciego, do którego osoba ta ma zagwarantowany wjazd, albo być w stanie legalnie zdobyć wymienione środki.

Mimo wielu międzynarodowych przepisów dotyczących prawa do obywatelstwa aż 12 mln ludzi na całym świecie nie posiada żadnego obywatelstwa. Bezpaństwowcem jest osoba, która nie jest uważana za obywatela żadnego państwa zgodnie z obowiązującym w nim prawem. Bezpaństwowość może być spowodowana np. konfliktem przepisów, zmianą terytorium pobytu, prawem małżeńskim, praktyką administracyjną, dyskryminacją, niezarejestrowaniem narodzin, pozbawieniem lub odmową nadania obywatelstwa.

W 2011 r. wśród stałych mieszkańców Polski ponad 99,8% (38 445,6 tys. osób) stanowili obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, natomiast liczba cudzoziemców wynosiła zaledwie 0,1%, tj. osób bez polskiego obywatelstwa (57,5 tys.). Około 2 tys. określiło się jako bezpaństwowcy. W 2011 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przebywało 8,8 tys. osób, których obywatelstwo nie było ustalone.

Grupę cudzoziemców, dla których zniesione zostały ograniczenia stosowane wobec pozostałych obcokrajowców (oprócz obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej), stanowią członkowie misji dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych oraz innych osób zrównanych z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych pod warunkiem wzajemności i posiadania przez te osoby dokumentów potwierdzających pełnienie przez nie funkcji uprawniających do wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pobytu na tym terytorium.

Liczba cudzoziemców posiadających ważne dokumenty uprawniające do pobytu na terytorium RP według stanu na dzień 1 stycznia 2016 r. wynosiła 211 869 tys. i była wyższa o 37 tys. osób w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy wzrost dotyczy obywateli Ukrainy (wzrost o 24 887 osób), przy czym różnica wynika głównie z liczby zezwoleń na pobyt czasowy (wzrost o 23 128 osób). Warto zauważyć stosunkowo znaczący wzrost liczby ważnych dokumentów wydanych obywatelom państw Unii Europejskiej.

Tabela 1. Liczba osób, które posiadają ważne dokumenty potwierdzające prawo pobytu na terytorium RP (stan na 1.01.2016 r. wg 25 najliczniej reprezentowanych obywatelstw).

Lp.	Obywatelstwo	Suma
1.	Ukraina	65 866
2.	Niemcy	22 010
3.	Białoruś	11 172
4.	Rosja	9 972
5.	Wietnam	9 130
6.	Włochy	6 426
7.	Chiny	5 675
8.	Francja	5 297
9.	Wielka Brytania	4 929
10.	Bułgaria	4 884
11.	Hiszpania	4 525
12.	Armenia	3 817
13.	Indie	3 063
14.	Turcja	2 788
15.	Rumunia	2 680
16.	Niderlandy	2 466
17.	Szwecja	2 395
18.	Stany Zjednoczone Ameryki	2 211
19.	Czechy	2 142
20.	Litwa	2 070
21.	Słowacja	1 999
22.	Korea Południowa	1 730
23.	Węgry	1 668
24.	Portugalia	1 531
25.	Austria	1 506

Źródło: Urząd ds. Cudzoziemców, (2016). Pobrano 21.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/wazne-dokumenty-zestawienie>.

Sytuacja migracyjna w Polsce zdominowana jest napływem obywateli Ukrainy, co jest związane z wydarzeniami na Ukrainie, ale również w dużej mierze jest efektem uproszczonej procedury pozwalającym obywatelom tego państwa na pracę bez uzyskania zezwolenia, a tylko na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze zatrudnienia.

O ochronę międzynarodową ubiegało się najwięcej obywateli Rosji, jednak to wzrost obywateli Ukrainy wykazujących zainteresowanie uzyskaniem statusu uchodźcy podlega stałemu monitoringowi Urzędu ds. Cudzoziemców. W 2014 r. wnioski o ochronę składane przez Ukraińców stanowiły zaledwie 4,5% wszystkich prowadzonych postępowań, ponieważ zdecydowana większość z tej grupy cudzoziemców wnioskowała o zezwolenie na pobyt, umożliwiające podjęcie pracy (brak takiej możliwości przez pierwsze 6 miesięcy w procedurze o nadanie statusu uchodźcy) i samodzielne utrzymanie rodziny.

Cudzoziemcy stanowią niewielki odsetek w Polsce. Kryzys migracyjny nie znajduje w obecnej chwili odzwierciedlenia w liczbie obcokrajowców. Znacznie większy wpływ

na liczbę przybywających do Polski cudzoziemców ma sytuacja na Ukrainie, jednak liczba osób starających się o nadanie statusu uchodźcy nie jest duża, ponieważ większość obywateli migruje do Polski w celu podjęcia pracy.

Formy ochrony cudzoziemców na terenie Rzeczypospolitej Polskiej

Międzynarodowymi aktami prawnymi regulującymi formy ochrony międzynarodowej jest Konwencja dotycząca statusu uchodźców, podpisana w Genewie 28 lipca 1951 r. (tzw. Konwencja genewska), oraz Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku 31 stycznia 1967 r. W polskim prawodawstwie podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie ochrony cudzoziemców jest ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2012.680 z późn. zm.). Zgodnie z art. 3 ustawy udziela się następujących form ochrony: nadanie statusu uchodźcy; udzielenie ochrony uzupełniającej; udzielenie azylu; udzielenie ochrony czasowej.

Status uchodźcy może otrzymać osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania, nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa.

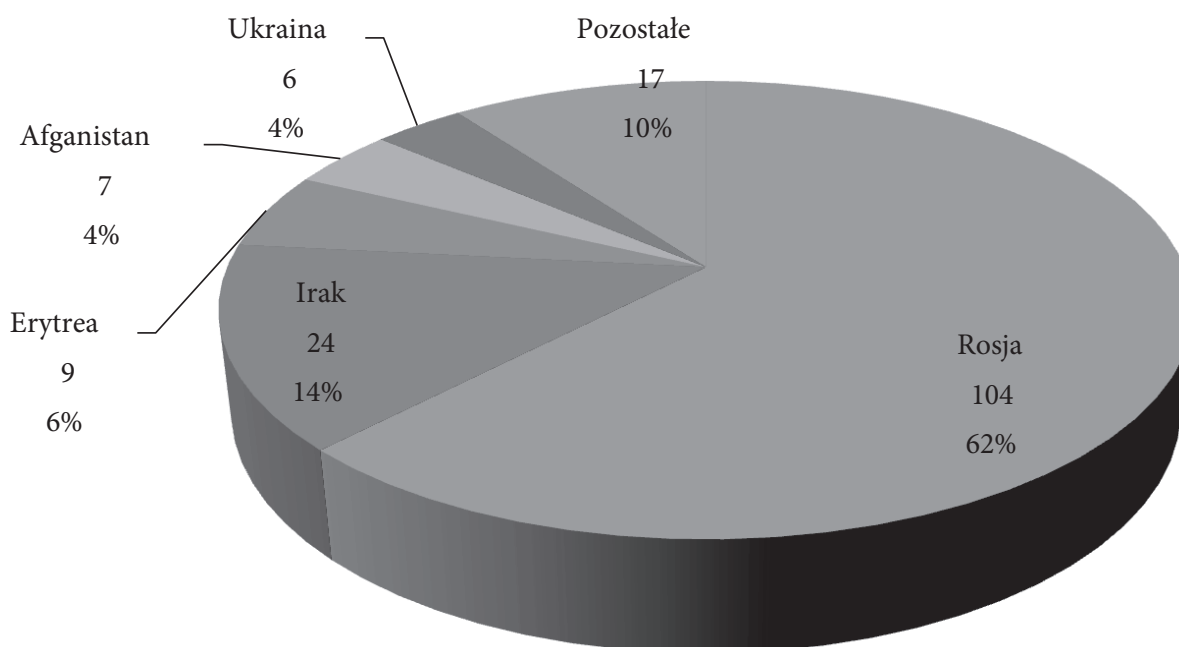
Tabela 2. Liczba osób, które w latach 2009–2015 złożyły wnioski o nadanie statusu uchodźcy w RP (najliczniejsze obywatelstwa) – stan na dzień 14.05.2015 r.

Obywatelstwo	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Razem
Rosja	5 726	4 795	4 305	6 084	12 849	4 112	1 381	39 252
Gruzja	4 214	1 082	1 735	3 234	1 245	726	147	12 383
Ukraina	36	45	67	74	46	2 318	1 042	3 628
Armenia	147	107	216	413	206	135	43	1 276
Syria	7	8	12	108	255	114	35	538
Pozostałe	457	497	552	841	652	788	271	4 058
Ogółem:	10 587	6 534	6 887	10 753	15 253	8 193	2 919	61 126

Źródło: Urząd ds. Cudzoziemców (2015). Napływ cudzoziemców ubiegających się o objęcie ochroną międzynarodową do Polski w latach 2009–2015. Pobrano: 20.09.2016 r., z: udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/refugee-report.pdf.

Termin uchodźca często zamiennie stosowany jest z terminem imigrant, nie są to jednak pojęcia tożsame. Uchodźców definiuje i chroni prawo międzynarodowe. Uchodźców nie wolno zawracać ani wydalać oraz należy im zapewnić dostęp do obiektywnej procedury azylowej, a w gestii władz państw przyjmujących uchodźców jest zapewnienie respektowania ich prawa do godności i bezpieczeństwa. Imigranci z kolei decydują się na wyjazd z własnego kraju nie z powodu bezpośredniego zagrożenia śmiercią czy

prześladowaniami, ale w celu poprawy jakości swojego życia poprzez znalezienie lepszej pracy, szkoły i dołączenia do członków rodzin. W odróżnieniu od uchodźców imigranci mogą bezpiecznie wrócić do swojego kraju. Opuszczenie swojego kraju w celu poprawy warunków swojego bytu to nie uchodźstwo, dlatego tak istotne jest prawidłowe stosowanie tych pojęć i nietraktowanie ich jako synonimów. Cudzoziemcowi, który nie spełnia warunków do nadania statusu uchodźcy, udziela się ochrony uzupełniającej, w przypadku gdy powrót do kraju pochodzenia może narazić go na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy przez: orzeczenie kary śmierci lub wykonanie egzekucji, tortury, nieludzkie lub poniżające traktowanie albo karanie, poważne i zindywidualizowane zagrożenie dla życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego i ze względu na to ryzyko nie może lub nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia.

Rys. 1. Liczba cudzoziemców, którzy otrzymali ochronę uzupełniającą w Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 r.

Źródło: Informacja Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców o stosowaniu w roku 2015 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2003 r. Nr 128, poz. 1176 z późn. zm.) w zakresie realizacji zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców oraz Protokołu Nowojorskiego dotyczącego statusu uchodźcy (Urząd ds. Uchodźców, 2016, s. 13).

Krajową formą ochrony, którą obejmuje się cudzoziemców w sytuacji, gdy jest to niezbędne do zapewnienia im bezpieczeństwa oraz gdy przemawia za tym ważny interes Rzeczypospolitej Polskiej, jest azyl. Możliwość ubiegania się o taką pomoc gwarantują akty prawa międzynarodowego, m.in: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r. zgodnie z którą „każdy człowiek ma prawo ubiegać się o azyl i korzystać z niego w innym kraju w razie prześladowania”, a także art. 18 Karty praw podstawowych UE zapewniający „prawo do azylu z właściwym poszanowaniem zasad Konwencji Genewskiej

z 28 lipca 1951 roku i Protokołu z 31 stycznia 1967 roku dotyczących statusu uchodźców oraz zgodnie z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską”. W polskim prawodawstwie prawo do azylu gwarantuje art. 56 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Zgodnie z ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie o udzielenie azylu cudzoziemcowi wszczynane jest na jego wniosek, gdy jest to niezbędne do zapewnienia mu ochrony oraz gdy przemawia za tym ważny interes Rzeczypospolitej Polskiej. Pozbawianie azylu następuje w razie ustania przyczyny, dla których został udzielony, lub gdy azylant prowadzi działalność skierowaną przeciwko obronności lub bezpieczeństwu państwa albo bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu. Decyzje w sprawach udzielania i pozbawiania azylu wydaje Szef Urzędu ds. Cudzoziemców za zgodą ministra spraw zagranicznych.

Rys. 2. Osoby szukające azylu w Polsce w latach 1999–2015.

Źródło: Urząd ds. Cudzoziemców (2015). Pobrano: 16.09.2016 r., z : <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/09/Informator-część-2.pdf>.

Ochrony czasowej na terytorium Polski można udzielić cudzoziemcom masowo przybywającym do Rzeczypospolitej Polskiej, którzy opuścili swój kraj pochodzenia lub określony obszar geograficzny z powodu obcej inwazji, wojny, wojny domowej, konfliktów etnicznych lub rażących naruszeń praw człowieka, bez względu na to, czy ich przybycie miało charakter spontaniczny, czy też było wynikiem pomocy udzielonej im przez Rzeczpospolitą Polską lub społeczność międzynarodową. Udzielana jest ona do chwili, gdy możliwy stanie się powrót cudzoziemców do uprzedniego miejsca ich zamieszkania, jednakże nie dłużej niż na rok. Natomiast jeśli po upływie roku nie ustaną przeszkody do bezpiecznego powrotu cudzoziemców do uprzedniego miejsca ich zamieszkania, okres ochrony czasowej przedłuża się o dalsze 6 miesięcy, jednak nie więcej niż dwa razy.

Szef Urzędu ds. Cudzoziemców może odmówić cudzoziemcowi skorzystania z ochrony czasowej, w sytuacji gdy istnieją uzasadnione podejrzenia, że:

- a) popełnił zbrodnię przeciwko pokojowi, zbrodnię wojenną lub zbrodnię przeciwko ludzkości w rozumieniu przepisów prawa międzynarodowego odnoszących się do tych zbrodni,
- b) popełnił, poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a przed przybyciem na to terytorium w celu korzystania z ochrony czasowej, zbrodnię o charakterze niepolitycznym,
- c) dopuścił się czynów sprzecznych z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Odmowa zostanie wydana również w przypadku, gdy wjazd lub pobyt danego cudzoziemca mogą zagrozić bezpieczeństwu państwa lub gdy został on skazany prawomocnym wyrokiem za taką zbrodnię, której charakter wskazuje, że jego obecność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mogłaby stanowić zagrożenie dla jej obywateli. W celu zapewnienia bezpieczeństwa Szef Urzędu ds. Cudzoziemców prowadzi wykaz cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany. W wykazie umieszcza się i przechowuje dane cudzoziemca (również bez jego zgody), jeżeli zachodzi co najmniej jedna z następujących przesłanek:

1. cudzoziemcowi została wydana decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu z orzeczonym zakazem wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub zakazem wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych państw obszaru Schengen;
2. cudzoziemiec został skazany prawomocnym wyrokiem w:
  - a. Rzeczypospolitej Polskiej – za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe na karę grzywny lub karę pozbawienia wolności, lub
  - b. innym państwie niż państwo obszaru Schengen – za przestępstwo stanowiące zbrodnię w rozumieniu prawa polskiego, lub
  - c. Rzeczypospolitej Polskiej lub innym państwie obszaru Schengen – za przestępstwo na karę pozbawienia wolności powyżej jednego roku;
3. wjazd lub pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany ze względu na zobowiązania wynikające z postanowień ratyfikowanych umów międzynarodowych obowiązujących Rzeczpospolitą Polską;
4. wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub interes Rzeczypospolitej Polskiej;
5. cudzoziemiec po uprzednim zatrzymaniu go w związku z przekroczeniem granicy wbrew przepisom prawa został przekazany do państwa trzeciego na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób.

W 2015 r. liczba cudzoziemców wpisanych do wykazu w 2015 r. wyniosła 14 165 (wzrost o ok. 27% w porównaniu z 2014 r. – 11 150 wpisów), natomiast wykreślono z wykazu 1305 wpisów (wzrost o ok. 72% w stosunku do roku 2014, kiedy wykreślono 755 wpisów). W 3888 przypadkach dokonano aktualizacji wpisów i uzupełnień informacji w wykazie. Do Systemu Informacyjnego Schengen wprowadzono w okresie sprawozdawczym 2422 wpisy do celów odmowy wjazdu (spadek o ok. 12% w porównaniu z 2014 r. – 2764 wpisy), a wykreślono 208 wpisów (spadek o ok. 16% w porównaniu z 2014 r. – 248 wpisy).

Różnorodne formy ochrony międzynarodowej cudzoziemców stosowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom, które z różnych przyczyn zmuszone były do opuszczenia swojego kraju. Przyznanie określonego statusu ochrony podlega szczegółowej weryfikacji, aby nie dopuścić do sytuacji zagrożenia państwa i obywateli. Liczba osób składających wnioski o ochronę międzynarodową w ostatnich latach wzrasta i spodziewana jest dalsza tendencja wzrostowa ze względu na sytuację na Ukrainie. Planowana relokacja uchodźców w ramach członkostwa Polski w Unii Europejskiej może również w znaczącym stopniu wpłynąć na zmianę liczby cudzoziemców w Polsce.

Ośrodki dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy

Cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy przysługują określone prawa, tj. prawo do uzyskania pomocy socjalnej, prawo do otrzymania zakwaterowania w ośrodku recepcyjnym, opieki medycznej, edukacji, a także mają oni możliwość pokrycia kosztów związanych z higieną osobistą. Cudzoziemcy starający się o nadanie statusu uchodźcy mogą przebywać w jednym z 11 ośrodków dla cudzoziemców. Cztery placówki stanowią własność Urzędu ds. Cudzoziemców: Biała Podlaska (ośrodek recepcyjny dla osób składających wnioski w Terespolu); Podkowa Leśna – Dębak (ośrodek recepcyjny dla osób przekazywanych w ramach Dublin II oraz cudzoziemców, którzy składają wnioski m.in. w warszawskiej placówce Straży Granicznej); Linin; Czerwony Bór. Pozostałe wynajmowane są od prywatnych administratorów i wybierane w ramach przetargów publicznych.

Zakres udzielanej w nich pomocy obejmuje: zakwaterowanie, całodzienne wyżywienie zbiorowe zgodne z normami kulturowymi cudzoziemców, stałą pomoc pieniężną w postaci tzw. kieszonkowego, stałą pomoc pieniężną na zakup środków higieny osobistej, jednorazową pomoc pieniężną na zakup odzieży i obuwia, finansowanie przejazdów w celu: wzięcia udziału w postępowaniu o nadanie statusu uchodźcy, stawienie się na badania lekarskie lub szczepienia ochronne, w innych uzasadnionych przypadkach; naukę języka polskiego i podstawowe materiały niezbędne do nauki, zapewnienie małoletnim cudzoziemcom dostępu do szkół publicznych oraz pokrycie kosztów wynikających z opłat za naukę, zapewnienie ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie (dotyczy to dzieci do 6 lat, dzieci uczęszczających do przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej).

Oprócz pomocy udzielanej w ośrodkach pomoc socjalna udzielana cudzoziemcom obejmuje również pomoc udzielaną poza ośrodkiem, polegającą na wypłacie świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto osobie, która pokryła koszty pogrzebu cudzoziemca zmarłego w trakcie trwania postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy, przysługuje zasiłek pogrzebowy.

Rys. 3. Ośrodki dla cudzoziemców w Polsce.

Źródło: Urząd ds. Cudzoziemców (2015). Pobrano: 19.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/09/Więcej-wiedzy-mniej-strachu-Uchodźcy-w-Polsce-small.pdf>.

Tabela 3. Liczba cudzoziemców korzystających z pomocy socjalnej Urzędu ds. Cudzoziemców¹.

Forma pomocy	Liczba cudzoziemców
Cudzoziemcy w ośrodkach	1601
Cudzoziemcy korzystający ze świadczeń poza ośrodkiem	2494
Małoletni bez opieki	6
Łącznie	4101

Źródło: Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano: 22.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2016/06/aktualizacja-strony-czerwiec.pdf>.

Na dzień 15 czerwca 2016 r. liczba obywateli Ukrainy przebywających w ośrodkach i prywatnie wynosiła 1653 osoby. Podobna była również wielkość grupy obywateli Rosji – 1652 osoby. Na trzecim miejscu znajdowali się obywatele Tadżykistanu – 147 osób.

¹ Stan na dzień 15.06.2016r.

Tabela 4. Wysokość świadczenia pieniężnego.

Liczba członków rodziny	Dzienna kwota na 1 osobę	Miesięczna kwota na 1 osobę
1 osoba	25,00 PLN	750 PLN
2 osoby	20,00 PLN	600 PLN
3 osoby	15,00 PLN	450 PLN
4 osoby	12,50 PLN	375 PLN

Źródło: Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano: 20.09.2016 r., z : <http://udsc.gov.pl/uchodzczy-2/pomoc-socjalna/system-pomocy-socjalnej/rodzajeprzynawanejpomocy>.

W 2015 r. w związku z realizacją wyżej wymienionych zadań ustawowych Urząd ds. Cudzoziemców wydatkował łączną kwotę 48 935 120,23 zł, o około 7% więcej niż w roku 2014 (wówczas kwota ta wyniosła 45 549 551 zł). Wymienione środki zostały przeznaczone na:

- świadczenia o charakterze pieniężnym – 20 857 700,53 zł,
- zakwaterowanie w ośrodkach dierżawionych – 13 153 553,33 zł,
- zakup świadczeń zdrowotnych – 11 303 335,23 zł,
- żywienie systemem zleconym – 2 216 977,92 zł,
- zakup środków żywności – 496 463,80 zł,
- pomoc w dobrowolnym wyjeździe z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – 893 081,85 zł,
- zakup leków – 14 007,57 zł.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa epidemiologicznego i uniknięcia zakażeń chorobami zakaźnymi na terenie ośrodka dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej powstaje filtr epidemiologiczny, który umożliwi wstępną weryfikację zdrowotną w zakresie klinicznym i epidemiologiczno-sanitarnym osób przekraczających wschodnią granicę Polski (np. Przejście Graniczne w Terespolu) i następnie zgłaszających się do procedury o nadanie statusu uchodźcy na terenie UE. Pomoc udzielana cudzoziemcom jest formą opieki, którą państwo ma obowiązek objąć obcokrajowców starających się o ochronę międzynarodową. Podejmowane działania w tym zakresie, obejmujące określony procedury, mają też na celu zapewnienie bezpieczeństwa zarówno cudzoziemcom, jak i obywatelom Polski.

Cudzoziemcy na polskim rynku pracy

Migracja zarobkowa Polaków do krajów Unii Europejskiej sprawiła, że w niektórych dziedzinach gospodarki odnotowywane jest większe zapotrzebowanie na pracę. Zmiana przepisów upraszczająca procedurę podjęcia pracy przez obcokrajowców w Polsce była jednym z determinantów obserwowanego od kilku lat wzrostu liczby cudzoziemców podejmujących pracę na polskim rynku pracy.

Legalne zatrudnienie cudzoziemców w Polsce w większości opiera się głównie na uproszczonej procedurze, zwanej także „procedurą oświadczeniową” zgodnie z którą obywatele 6 państw, tj. Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy, mogą wy-

konywać pracę bez konieczności uzyskania pozwolenia na pracę przez okres nieprzekraczający 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy. Warunkiem koniecznym jest zarejestrowanie przez pracodawcę w powiatowym urzędzie pracy pisemnego oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi oraz posiadanie przez cudzoziemca dokumentu potwierdzającego tytuł pobytowy w Rzeczypospolitej Polskiej, uprawniający go do wykonywania pracy na tym terytorium. Ze względu na minimum formalności i niskie koszty (rejestracja oświadczenia jest bezpłatna) procedura ta jest bardzo często stosowana i atrakcyjna zarówno dla pracowników, jak i pracodawców.

W 2015 r. odnotowano rekordowo dużą liczbę wydawanych przez wojewodów zezwoleń na pracę (65 786) oraz zarejestrowanych w urzędach pracy oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi (782 222).

Tabela 5. Liczba oświadczeń zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy w latach 2013–2016²

Wyszczególnienie	2013 r.	2014 r.	2015 r.	I półrocze 2016 r.
1. Liczba oświadczeń	89 363	387 398	782 222	634 321
1.1. w tym liczba oświadczeń dla osób, które już posiadają wizę lub zezwolenie na zamieszkanie	18 363	80 562	21 7087	176 339
2. Liczba kobiet	3 8705	148 581	263 397	218 115
3. Wiek pracownika				
3.1. poniżej 26 lat	21 948	102 334	206 644	161 739
3.2. 26–40 lat	38 542	168 214	354 178	287 305
3.3. 41–65 lat	28 614	116 141	220 269	184 416

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2016). Pobrano: 21.09.2016 r., z: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki>.

Liczba zarejestrowanych oświadczeń wzrosła ponad dwukrotnie w porównaniu z rokiem 2014 r. (2015 – 782 222 oświadczenia, w 2014 r. – 387 398 oświadczeń). Najwięcej oświadczeń zarejestrowanych zostało na początku roku. Dane z początku 2016 r. wskazują na dalszą tendencję wzrostową – w ciągu dwóch pierwszych miesięcy 2016 r. zarejestrowano ponad 318 tys. oświadczeń. W 2015 r. aż 97,5% oświadczeń zostało wystawionych dla obywateli Ukrainy. Największa grupa cudzoziemców wykonujących pracę na podstawie oświadczeń zatrudniona jest w rolnictwie. Następuje jednak tendencja spadkowa w tej branży w porównaniu z latami poprzednimi i zwiększa się liczba osób pracujących w przemyśle przemysłowym, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej. Pod względem terytorialnym największa liczba oświadczeń odnotowywana jest w województwie mazowieckim – 40,41 % oświadczeń.

Oszacowanie liczby wszystkich obcokrajowców pracujących w Polsce jest trudne, ponieważ dane dotyczące wydanych pozwoleń na pracę nie uwzględniają wszystkich kategorii cudzoziemców. Zwolnieni z posiadania pozwolenia na pracę są m.in. obywatele

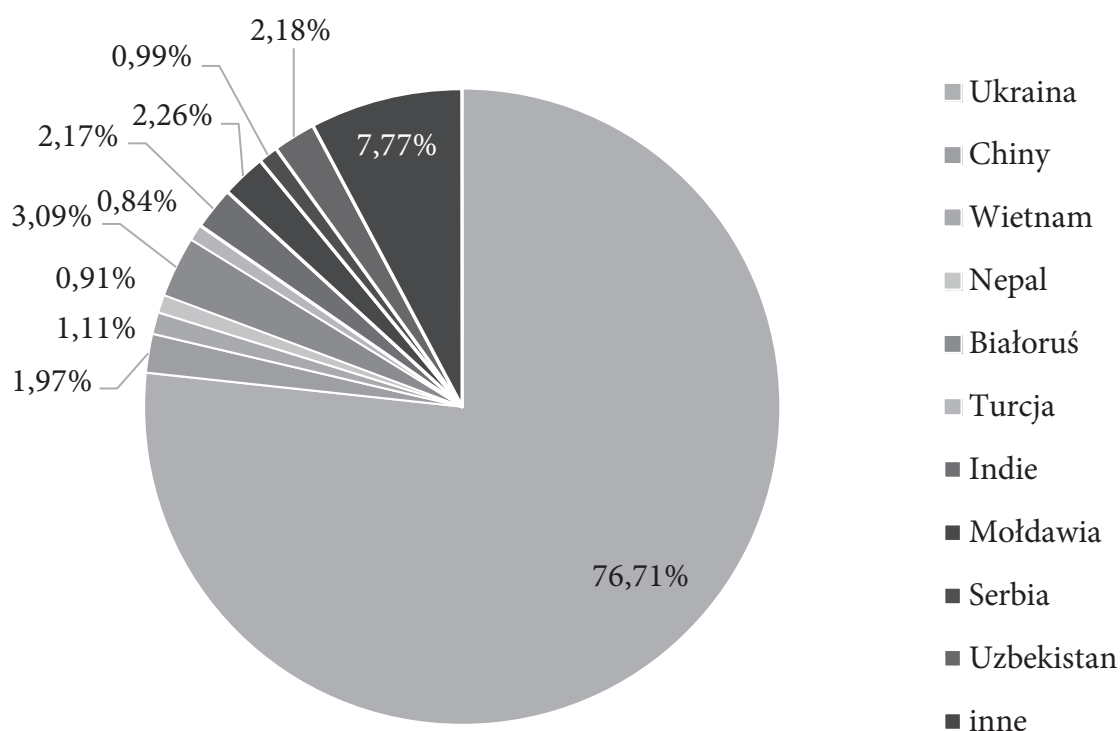
² 2016 r. – I półrocze.

państw Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii, a także osoby posiadające pozwolenie na pobyt stały, tzw. zezwolenie jednolite (zezwolenie na pobyt czasowy i pracę) oraz obcokrajowcy korzystający z ochrony międzynarodowej. W 2015 r. wydano 65 786 zezwoleń na pracę dla cudzoziemca, czyli o ponad 51% więcej niż w roku 2014. W I kwartale 2016 r. widoczny jest dalszy wzrost liczby wydawanych zezwoleń – 23 tys. wniosków (wzrost o 74% w porównaniu z I kwartałem 2015 r.).

Tabela 6. Liczba wydanych zezwoleń na pracę w latach 2012–2015

Lata	Liczba wydanych zezwoleń	Zmiana (%) w stosunku do roku poprzedniego
2010	36 622	24,82%
2011	40 808	11,43%
2012	39 144	-4,08%
2013	39 078	-0,17%
2014	43 663	11,73%
2015	65 786	50,67%

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2016). Pobrano: 20.09.2016 r., z: https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Analizy%20i%20raporty/cudzoziemcy%20pracujacy%20w%20polsce/Informacja%20nt%20zatrudniania%20cudzoziemcow%20w%20Polsce.pdf, s.2.

Wykres 4. Zezwolenia na pracę cudzoziemców wydane w 2015 r. według 10 najliczniejszych reprezentowanych obywatelstw (udział procentowy).

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, (2016). Pobrano 20.09.2016 r., z: https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Analizy%20i%20raporty/cudzoziemcy%20pracujacy%20w%20polsce/Informacja%20nt.%20zatrudniania%20cudzoziemcow%20w%20Polsce.pdf, s.3.

Podział zezwoleń na pracę ze względu na obywatelstwo cudzoziemca wskazuje na znaczną dominację pracowników z Ukrainy. W 2015 r. aż 77 % ogólnej liczby oświadczeń zostało wydanych właśnie do obywateli z tego państwa.

Wzrost wydawanych oświadczeń w 2015 r. dotyczył większości branż, w szczególności budownictwa, transportu i przetwórstwa przemysłowego. Najbardziej popularnymi zawodami, dla których wydano zezwolenia na pracę, były: pomoce domowe, tynkarze, kierowcy samochodu ciężarowego, kierowcy ciągnika siodłowego, zbrojarze, pracownicy do prostych pracy gdzie indziej nieskwalifikowani. Liczba cudzoziemców zarejestrowanych jako bezrobotni na koniec grudnia 2015 r. wynosiła prawie 3,8 tys. osób, co stanowiło ok. 0,24% ogółu osób zarejestrowanych. Liczba cudzoziemców zatrudnianych w Polsce wzrasta, zwłaszcza w grupie tych, którzy podejmują pracę na podstawie oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi. Największą grupę stanowią obywatele Ukrainy. Widoczne jest zapotrzebowanie na pracę w większości branż. Należy również wziąć pod uwagę, że coraz większa liczba cudzoziemców może pracować na innej podstawie niż zezwolenia na pracę czy oświadczenia, dotyczy to w szczególności obywateli Unii Europejskiej.

Podsumowanie

Mimo kryzysu migracyjnego cudzoziemcy nadal stanowią niewielki odsetek wśród obywateli w Polsce. Zmiany prawa i znaczne ułatwienia dla obywateli wybranych krajów determinują wzrost liczby cudzoziemców (przede wszystkim obywateli Ukrainy) na polskim rynku pracy. Utrzymuje się tendencja wzrostowa, jeśli chodzi o liczbę wydawanych cudzoziemcom zezwoleń na pracę, a także liczba oświadczeń powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W ośrodkach dla cudzoziemców przebywa mniejszość obcokrajowców korzystających z pomocy społecznej, większość korzysta ze świadczeń poza ośrodkami. Cudzoziemcy starający się o udzielenie ochrony międzynarodowej to najczęściej obywatele Rosji, którzy w większości deklarują narodowość czeczeńską. Odpływ siły roboczej w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej ma wpływ na zatrudnianie przez pracodawców cudzoziemców z krajów państwa trzecich, w szczególności na podstawie uproszczonej procedury oświadczeniowej. Wbrew obawom w Polsce nie występuje masowy napływ uchodźców z Syrii i krajów afrykańskich, który jest przyczyną kryzysu migracyjnego w Europie i może generować różnego rodzaju zagrożenia dla bezpieczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- Biuletyn Migracyjny (2016). *Rekordowa liczba cudzoziemców na polskim rynku pracy*, Biuletyn Migracyjny, nr 54.
- Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć (2013). *Raport: Niewidzialni Bezpaństwowcy w Polsce*, Kraków.

- Dzięcioł T. (2016). *System opieki na cudzoziemcami ubiegającymi się o ochronę międzynarodową w Polsce – doświadczenia Urzędu ds. Cudzoziemców*, Wydział Realizacji Świadczeń Departamentu Pomocy Socjalnej Urząd do Spraw Cudzoziemców, prezentacja.
- Foryś A., Kosowicz A., Fagasiński M., (2008). *Ochrona cudzoziemców w Polsce- między teorią i praktyką*. Pobrano 09.09. 2016 r., z: http://www.socialwatch.org/sites/default/files/pdf/en/polsce5_2008_pol.pdf.
- Główny Urząd Statystyczny (2012). *Raport z wyników. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 28 lipca 1951 r. Genewa.
- Konwencja o statusie bezpaństwowców przyjęta dnia 28 sierpnia 1954 r. przez Konferencję Pełnomocników zwołaną na mocy rezolucji Rady Ekonomiczno-Społecznej nr 526 A (XVII) z dnia 26 kwietnia 1954 r.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2016). Pobrano 20.09.2016 r. z: <http://www.mpips.gov.pl/praca/zatrudnienie-cudzoziemcow>.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2016). Pobrano 21.09.2016 r., z: <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polscestatystyki>
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, (2016). Informacja nt. zatrudniania cudzoziemców. Pobrano 20.09.2016 r. z: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2016). Pobrano 20 września 2016, z: https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Analizy%20i%20raporty/cudzoziemcy%20pracujacy%20w%20polsce/Informacja%20nt%20zatrudniania%20cudzoziemcow%20w%20Polsce.pdf.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych (2016). Pobrano 25.09.2016 r., z: https://www.msz.gov.pl/informacje_konsularne/przyjazd_do_polski/zasady.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. 2015.588).
- Sprawozdanie z działalności Urzędu ds. Cudzoziemców w zakresie zadań Departamentu Legalizacji Pobytu* (2016), Urząd ds. Cudzoziemców, Warszawa.
- UNHCR Polska (2016). Pobrano 22.09.2016 r., z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pl/komu-pomagamy/bezpanstwowcy.html>.
- UNHCR The UN Refugee Agency, (2016). Pobrano 16.09.2016 r., z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pl/wiadomosci/2015/uchodzcy-czy-migranci-te-slowa-sa-wazne-wiec-jak-ich-uzywac.html>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2015). *Napływ cudzoziemców ubiegających się o objęcie ochroną międzynarodową do Polski w latach 2009–2015*. Pobrano 20.09.2016 r., z: udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/refugee-report.pdf.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2015). Pobrano 16.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/09/Informator-część-2.pdf>
- Urząd ds. Cudzoziemców (2015). Pobrano 19.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/09/Więcej-wiedzy-mniej-strachu-Uchodzcy-w-Polsce-small.pdf>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Informacja Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców o stosowaniu w roku 2015 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2003 r. Nr 128, poz. 1176 z późn. zm.) w zakresie realizacji zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z *Konwencji Genewskiej dotyczącej statusu uchodźców* oraz *Protokołu Nowojorskiego dotyczącego statusu uchodźcy*, Urząd ds. Cudzoziemców, Warszawa.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). *Informator Departamentu Pomocy Socjalnej*, Warszawa.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 10.09.2016 r., z: <http://www.usdc.gov.pl>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 16.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/urząd/projekty-i-programy/projekty-wspolfinansowane-ze-srodkow-sppw/budowa-filtra-epidemiologicznego-na-trenie-obiektu-udsc-w-bialej-podlaskiej-kik02>.

- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 19.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2015/09/Migracje-s%C5%82ownik.pdf>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 20.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/uchodzcy-2/pomoc-socjalna/system-pomocy-/socjalnej/rodzajeprzynawanejpomocy>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 20.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/wazne-dokumenty-zestawienie>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 21.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/wazne-dokumenty-zestawienie>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 22.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2016/06/aktualizacja-strony-czerwiec.pdf>.
- Urząd ds. Cudzoziemców (2016). Pobrano 22.09.2016 r., z: <http://udsc.gov.pl/wp-content/uploads/2016/06/aktualizacja-strony-czerwiec.pdf>.
- Urząd ds. Uchodźców, (2016). Informacja Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców o stosowaniu w roku 2015 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2003 r. Nr 128, poz. 1176 z późn. zm.) w zakresie realizacji zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców oraz Protokołu Nowojorskiego dotyczącego statusu uchodźcy, Urząd ds. Uchodźców, Warszawa.
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. 2013 poz. 1650).
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2016.1836 z późn.zm).
- Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz.U. 2014.1525).